

A Nemzeti Színház Napja június 28.

A padlóról az égbe

1964. június 28. Blaha Lujza tér. Sötétség, szürke felhők az égen. A Nemzeti Színház

színészei utolsó előadásukra készülnek a számukra oly kedves, biztonságot nyújtó épületben. Itt töltötték minden napjukat, itt élték meg az éjszakába nyúló teltházias előadásokat. Itt dolgoztak hónapokon át egy-egy darabbal, szerelmesek voltak, gyűlöltek, sírtak, nevettek, varázsoltak. Június 28-án William Shakespeare Lear király című darabja került a színpadra Marton Endre rendezésében. A színészeknek félre kellett tenniük szomorúságukat, hiszen a közönség aznap is csak közönség volt; szórakozni, örülni, bánkódni, kikapcsolódni mentek a színházba. Az előadás végére azonban mindenki kijózanodott. A nézők érezték a véget; 27 percig tapsoltak. Olyan volt, akár egy tüntetés. A színészek is csak addig bírták tartani magukat, amíg a színpad mögé értek. Ott azonban kitört belőlük a zokogás.

Ezzel a nappal zárult le a Nemzeti Színház egy korszaka és kezdődött meg majd fél évszázados bolyongása. Költözések, meg nem valósult pályázatok, politikai csatározások. Azért kellett elköltöznie a színháznak, mert az épület a metró építésének útjába állt, és ahhoz, hogy megfelelően tudják a munkálatokat folytatni, le kellett rombolni az épületet. Valójában rengeteg javaslat érkezett a ház megmentésére, és neves szakemberek állították, hogy meg lehetne oldani, hogy ne kelljen a földdel egyenlővé tenni a házat, de egy ötletet sem fogadtak el. A Nemzetinek pusztulnia kellett. A június 28-i utolsó előadás után megkezdődött a színház kiürítése. Sok tárgynak fű alatt kelt lába. Agárdy Gábor így idézi fel ezt a korszakot: „Művészek, színházi dolgozók taxival, gyalog mentek, s megrendelésre vagy maguk is gyűjtötték az emlékeket, egyenként tűntek el tükrök, korlát-és oszlopdarabok, szoborcsonkok. Én a királyi páholy oszlopának egy darabját szereztem meg.” hA társulat a Nagymező utcában folytatta működését, de a színészeknek nem ment egyszerűen a váltás. Kállai Ferenc így emlékszik vissza: „ Sok alkohol kellett, hogy átigyuk magunkat a Nagymező utcába. Alig-alig voltunk józanok. Lelkünk, életünk egy darabját veszítettük el-a Templomot.” 1965. március 15-én bekövetkezett egy még nagyobb, minden naiv reményt romba döntő esemény:

eldördült a színház első robbantása. A színház gyásznapjáról Őze Lajos így beszélt: „Hatalmas tömegállt néma csöndben. Csak a rendőrök hangoskodtak: menjünk arrébb! Senki se mozdult... Hatalmas döndülés, majd porfelhő keletkezett, és a tömeg rendíthetetlen mozdulatlanságban állt tovább. Ha ordítás lett volna, talán oldja a feszültséget. De az a csönd!

Elviselhetetlenségig fokozódott bennem és másban is. Bihari Jóska bácsival találkoztam: „Megátkoz titeket az én székely istenem!”- mondta, és rettentő fájdalommal megindult a Duna felé.” Május 4-re már szinte semmi nem emlékeztette az arra járókat, hogy azon a helyen valaha egy nemzet színháza állt.

A Nemzeti Színház napjának június 28-át gondoltuk. Ez volt az utolsó nap, amikor még együtt volt a társulat, és a színészek az általuk nagyon szeretett épületben játszhattak. Június 28-a vízváltó a régi, megszokott, szeretett és az új sokáig bizonytalan, de remélt és dicsőséges új között. Ezzel a nappal akkor, a '60-as években fenekestül felfordult minden, ami addig biztos volt. Ugyanakkor ez a szomorú eseménysorozat lehetőséget adott egy új nemzeti színház megszületésére.

Talán szükséges volt ez a kálvária ahhoz, hogy a mai emberek is igényes és jó színházba, méltó „házba” járhassanak.

A dátum ugyanakkor figyelmeztet arra is, hogy a színház több, mint épület. Volt egy társulat, amely a nemzeti gondolatot minden mostoha körülmény között is majdnem fél évszázadon keresztül fenntartotta, nemzedékeket tartott meg ennek az érzületnek. Nekik és közönségüknek érdemes volt új „házat” építeni.

Az új nemzeti születése valójában a régi épület porba omlásával kezdődött.